

Bác Hồ với nhân dân. Ảnh tư liệu

BÁC HỒ VỚI HẠNH PHÚC CỦA DÂN

GS.TS NGUYỄN LÂN DŨNG

Tại sao dân ta ai cũng gọi Hồ Chủ tịch là Bác Hồ, kể cả ngay từ sau Cách mạng tháng Tám, nghĩa là khi bác mới có 55 tuổi? Một nhà văn cho biết: "Lần đầu tiên Hồ Chí Minh xưng bác và gọi cháu là trong "Trả lời thư chúc mừng của Hội Nhi đồng Công giáo khu Thượng Mỹ, huyện Phú Xuyên, Hà Đông" ngày 10/5/1947: Bác cảm ơn các cháu. Bác khuyên các cháu: Biết giữ kỉ luật, siêng học siêng làm, yêu Chúa yêu nước. Bác hôn các cháu".

Ba tháng sau, trong "Thư gửi nhi đồng toàn quốc nhân kỉ niệm Cách mạng

Tháng Tám, năm 1947", danh xưng Bác Hồ xuất hiện và từ đó được sử dụng. Song phải nhấn mạnh: Hồ Chí Minh chỉ xưng "bác" trong hai trường hợp quan hệ. Thứ nhất, trường hợp bác - cháu, với nhi đồng. Điều này không có gì là lạ. Trong một bức thư, Bác còn "hôn các cháu rõ kêu", một cử chỉ rất Tây được diễn đạt rất Việt. Ở tuổi 55 khi lên làm Chủ tịch nước, đối với người Việt thuở đó Hồ Chí Minh đã là một người già. Phóng viên báo chí thường gọi là Cụ Chủ tịch, cũng như Chủ tịch gọi những người trẻ tuổi mình là cụ. Trong bối cảnh ấy, xưng hô bác - cháu của Hồ Chí Minh với

nhi đồng là tự nhiên... Cuối thư gửi nhi đồng, Hồ Chí Minh thường viết "hôn các cháu".

Trường hợp xưng "bác" thứ hai của Hồ Chí Minh là trong quan hệ với những người kém tuổi mình. Bác ở đây không phải là bác - cháu, mà là bác - cô/chú. Chúng ta không lạ cách xưng "tôi", gọi một người kém tuổi là "chú" hay "cô" nói chung, một cách xưng hô khá trung lập, không nhất thiết gây ấn tượng gia đình chủ nghĩa mà vẫn giữ được sự thân mật và khoảng cách tuổi tác.

Như vậy, việc toàn dân gọi Bác Hồ không phải là chủ ý từ Bác mà chính là từ lòng thật

Bác Hồ đến nhà dân chúc tết. Ảnh tư liệu

sự kính yêu Bác của tuyệt đại đa số nhân dân, từ các bậc trí thức cao niên cho đến các cháu bé ở vùng núi cao. Bác tôn trọng mọi người trên tinh thần đại đoàn kết toàn dân tộc, nhưng điều đặc biệt là Bác thực sự quan tâm đến những người nghèo khổ nhất trong xã hội.

Đồng chí Vũ Kỳ kể rằng: Trong đêm 30 Tết của mùa xuân độc lập đầu tiên, vào thời khắc mọi gia đình quây quần bên nhau chuẩn bị đón giao thừa thì vị Chủ tịch nước xắn quần, bước thấp bước cao đến các ngõ hẻm ở phố Sinh Từ, phố Hàng Lọng... để được chính mắt nhìn thấy cảnh tết vừa, tết nghèo của bà con lao động Hà Nội mới vừa thoát khỏi ách thực dân phong kiến. Chính trong cuộc "vi hành" đêm 30 Tết của mùa xuân độc lập đầu tiên đó, Bác Hồ đã chứng kiến cảnh gia đình một người đạp xích lô "tết mà không có tết" ngoài một nén hương đang cháy dở trên bàn, còn chủ nhà thì đang đắp chiếu nằm mê mệt vì ốm. Bác đã xúc động lấy khăn lau nước mắt, lặng lẽ bước ra khỏi nhà, bảo đồng chí thư ký ghi lại địa chỉ để hôm sau báo cáo cho đồng chí Chủ tịch Hà Nội biết.

Kể từ mùa xuân đầu tiên đó, suốt 24 năm làm Chủ tịch nước, mỗi lần tết đến, xuân về,

Bác lại nghĩ đến dân, lo sao cho dân có một mùa xuân ấm no, hạnh phúc. Thường thì trước tết ba tháng, Bác đã nhắc các cơ quan, các ngành chuẩn bị tết cho dân. Riêng Bác cũng tự mình chuẩn bị sớm ba việc: tìm ý thơ cho bài thơ mừng năm mới; nhắc văn phòng chuẩn bị thiệp "Chúc Mừng Năm Mới" để kịp gửi đến những nơi xa xôi nhất, kể cả bộ đội ở các vùng rừng núi, hải đảo xa xôi và cán bộ công tác ở nước ngoài; và cuối cùng là một chương trình đi thăm dân không thể thiếu đối với Bác, một chương trình riêng mà chỉ Bác và các đồng chí cảnh vệ biết.

Tối 30 Tết năm 1960, Bác đến thăm gia đình mẹ con chị Tín, một lao động nghèo ở phố Hàng Chĩnh, Hà Nội... Gần đến giao thừa rồi mà chị Tín vẫn còn phải đi gánh nước thuê đổi gạo để sáng mai mừng một Tết có cơm ăn cho bốn đứa con. Gặp Bác, chị Tín xúc động để rơi cả đôi thùng gánh nước xuống đất, run run cầm lấy bàn tay của Bác: "Cháu không ngờ lại được Bác đến thăm" rồi òa lên khóc nức nở. Vị Chủ tịch nước đã ân cần nói với chị: "Bác không đến thăm những gia đình như cô thì thăm ai". Và Bác đã vào nhà thăm hỏi khá lâu năm mẹ con chị Tín. Gọi là nhà nhưng thực ra chỉ là một cái chái như một túp lều. Chồng chị Tín là công nhân khuôn

vác ở bến Phà Đen đã mất cách đó bốn năm, còn chị thì cho đến lúc này vẫn chưa có việc làm ổn định. Trên chiếc bàn gỗ mục chỉ có một nải chuối xanh và một gói kẹo...

Bác đau lòng nhớ lại cách đây 15 năm, Bác đã chứng kiến cảnh tết của gia đình người đạp xích lô ở ngõ hẻm Sinh Từ. Đó là khi đất nước mới thoát khỏi vòng nô lệ. Còn bây giờ, kháng chiến đã thắng lợi, hòa bình đã 6 năm, mà lại còn cái cảnh này sao? Không phải ở đâu xa mà ở ngay thủ đô Hà Nội... Vậy còn bao nhiêu gia đình như thế này ở khắp mọi miền đất nước? Cứ ngồi nghe báo cáo thì đâu cũng là no ấm, tươi vui... Đêm ấy, trên đường về, ngồi trên xe, Bác Hồ trầm ngâm suy nghĩ. Bác đã tâm sự với các đồng chí phục vụ: "Một ngày dân chưa đủ ăn, áo chưa đủ mặc, các cháu chưa được học hành, mọi người còn khổ thì Bác ăn không ngon, ngủ không yên". Về đến nhà, các đồng chí Bộ Chính trị đang chờ Bác để chúc mừng năm mới. Mọi người băn khoăn khi thấy Bác không vui. Bác kể lại hoàn cảnh gia đình chị Tín cho mọi người nghe. Cuối câu chuyện Bác nói: "Ta có chính quyền trong tay, nhưng chính quyền đó chưa thực sự là do dân, vì dân. Một số lãnh đạo các địa phương còn quan liêu và nặng về hình thức. Họ không chịu đi sâu, đi sát quần chúng, nên phục vụ quần chúng chưa tốt. Nếu chúng ta chỉ nghe báo cáo của họ thì sẽ không bao giờ nắm được chính xác tình hình để có chủ trương, nghị quyết đúng đắn. Đảng quan liêu, chính quyền quan liêu, thực sự là một nguy cơ đối với đất nước chúng ta (Thư ký Bác Hồ kể chuyện. NXB Chính trị quốc gia, 2008)..."

Thật thấm thía khi Bác giải bày tâm sự: "Tôi tuyệt nhiên không ham muốn công danh phú quý chút nào. Bây giờ phải gánh chức Chủ tịch là vì đồng bào ủy thác thì tôi phải gắng sức làm, cũng như một người lính vâng mệnh lệnh của quốc dân ra trước mặt trận. Bao giờ đồng bào cho tôi lui, thì tôi rất vui lòng lui. Tôi chỉ có một sự ham muốn, ham muốn tột bậc, là làm sao cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ai cũng có cơm ăn áo mặc, ai cũng được học hành. Riêng phần tôi thì làm một cái nhà nho nhỏ, nơi có non xanh nước biếc để câu cá, trồng hoa, sớm chiều làm bạn với các cụ già hái củi, em trẻ chăn trâu, không dính líu gì với vòng danh lợi"...■